

Tiskové prohlášení Rady Ústavu pro studium totalitních režimů k odvolání ředitele ústavu Daniela Hermana

Praha, 10.4. 2013

Rada Ústavu pro studium totalitních režimů dnes na svém jednání odvolala ředitele ústavu pana Daniela Hermana.

Působení Daniela Hermana ve funkci ředitele ÚSTR bohužel nevedlo k posílení renomé ústavu, ani k vyšší efektivitě práce ústavu a z hlediska vnitřního vývoje spíše ústav personálně destabilizovalo. Řada kvalitních pracovníků ústav v posledních letech na protest proti vnitřním poměrům opustila, nebo s nimi byl přímo rozvázán pracovní poměr. Zjištění Rady ÚSTR i události posledních týdnů naznačují, že ke skutečnému řešení problémů nedocházelo, ale naopak bylo spíše odsouváno. ÚSTR není v současnosti symbolem otevírání a zveřejňování dokumentů a informací, ale spíše utajování a účelově selektivní práce s informacemi.

Jedním z předpokladů činnosti ústavu, přesněji Archivu bezpečnostních složek (ABS) je také péče o obrovské množství archivních dokumentů komunistické Státní bezpečnosti a dalších represivních složek minulého režimu. Úkolem ÚSTR a ABS je zpřístupnění těchto archiválií a dokumentů, například cestou jejich digitalizace. Ta však probíhá živelně, bez systematického přístupu a nebere v potaz základní principy archivářské práce. Naskenované dokumenty nepodléhají pečlivé katalogizaci a jsou jen obtížně přístupné nejen odborné obci, ale i badatelské veřejnosti. Rada ústavu je přesvědčena, že digitalizace musí být prováděna odborně, účelně, racionálně, ohleduplně k archiváliím a s ohledem na efektivní využívání odborného potenciálu pracovníků ABS a finančních prostředků daňových poplatníků.

Za značně problematickou považuje Rada také odbornou úroveň dosavadní publikační činnosti ústavu. Ústavu se dosud nepodařilo získat status vědecko-výzkumné instituce. Tento status by nejen obecně zvýšil vědecké renomé ústavu, ale umožnil by také hodnotit publikační výstupy pracovníků ústavu v rámci tzv. Rejstříku informací o výsledcích (RIV), který je klíčovým nástrojem Rady pro výzkum, vývoj a inovace k hodnocení kvality vědeckého výzkumu, na základě něhož jsou vědecko-výzkumným institucím přidělovány státní dotace na podporu vědy a výzkumu. ÚSTR se prezentuje 114 vydanými publikacemi, z nichž je však minimum monografií. Několik kvalitních publikací, které byly vědeckou obcí vysoce hodnoceny, publikovali odborníci, kteří nikoli náhodou z větší části z ústavu odešli, nebo byli propuštěni. Naopak některé práce, publikované ve sbornících či časopisech ústavu, jsou pouze diplomovými pracemi mladých začínajících historiků. Ústav občas funguje spíše jako nakladatelství pro externí autory, než jako vydavatel prestižních prací svých interních vědeckých pracovníků. Periodika ÚSTR nejsou na seznamu recenzovaných časopisů, vědeckým výstupům schází pečlivá interní i externí oponentura.

Veřejné výstupy týkající se ÚSTR mají častěji charakter bulvárních zpráv a drbů o známých lidech než seriózních a vyargumentovaných historických prací. Způsob zacházení s informacemi, získanými v archivních dokumentech ústavu, a jejich interpretace flagrantně porušují základní pravidla historické práce a kritické analýzy pramenů (záměrně významově posunutá interpretace údajného plánu Mašínů na zavraždění K. Gottwalda či informace o připravenosti Sovětské armády podpořit v listopadu 1989 postup Občanského fóra jsou jen nejznámějšími ukázkami této neodborné práce). ÚSTR dodnes nemá koncepci výzkumu a hlavních témat, jež by chtěl zpracovávat. Přehledný popis projektů realizovaných od vzniku ústavu byl vypracován až na žádost obměněné Rady. Vyplývá z něj, že řada projektů byla

započata a přerušena či ukončena, poněvadž řešitel přestal být pracovníkem ústavu, ať už na popud zaměstnavatele, nebo z vlastního rozhodnutí. Projektová dokumentace každého projektu nebyla zřejmě nikdy zpracována.

Za mimořádně závažný problém, svědčící o nezvládnuté personální politice ze strany vedení ústavu, považuje Rada vysokou fluktuaci jeho vědeckých pracovníků a dalších zaměstnanců. V uplynulých letech ústav opustila celá řada kvalitních badatelů, z nichž mnozí již měli úspěšně dokončené doktorandské studium. To je o to více zarážející, že ačkoli má ústav ambici být vědeckým pracovištěm, dokončené doktorandské studium má pouze 8,6 % jeho vědeckých pracovníků, přičemž v ústavu v současnosti nepůsobí jediný profesor, a dokonce ani jeden docent. Nucené odchody z pracovního poměru mají mimo jiné kořeny v tendencích omezovat svobodné bádání a bránit historikům ve vyjádření jejich svobodného názoru. Je zde reálná hrozba, že díky výpovědím, rozdávaným v rozporu s platnou legislativou, mohou pracovní právní spory s bývalými zaměstnanci stát ÚSTR a ABS značné finanční náklady. Neefektivní vynakládání finančních prostředků se týká nejen odborných projektů a personálních záležitostí, ale i služebních cest předních zaměstnanců ÚSTR, které nejsou dokladovány řádnými zprávami o jejich smyslu, průběhu a efektivitě.

Ukazuje se, že výběr ředitele, který nemá kvalifikaci historickou ani manažerskou, vedl pouze k pokračování neúnosného stavu, kvůli kterému minulá Rada přistoupila v březnu 2010 k odvolání ředitele Pavla Žáčka, jenž se později stal ředitelem kanceláře ředitele ÚSTR Daniela Hermana. Odvolaný ředitel selhal jak v práci manažerské, tak v komunikaci s Radou. Její složení se pokoušel osobně ovlivňovat v Senátu, který radní volí. Velmi znepokojující jsou Danielem Hermanem šířené a přitom nedoložené zvěsti o tlacích, které jsou na něj činěny v souvislosti s digitalizací dokumentů represivních složek minulého režimu (viz rozhovor pro Aktuálně.cz). Rada považuje za velmi nešťastné také vyjádření Daniela Hermana pro Český rozhlas, že zvažuje nabídku dvou politických stran a jednoho hnutí, aby přijal politické angažmá. V době, kdy je nezbytné pracovat na odideologizování a depolitizaci ÚSTR, s čímž původně Daniel Herman souhlasil, je vtahování politických zájmů a záměrů do takto citlivé instituce zcela nežádoucí.

Stěžejním úkolem Rady ÚSTR a nového vedení ústavu je zaštitit ÚSTR před politickými vlivy, učinit jej personálně stabilním, transparentním a přátelským ve vztahu k badatelům i široké veřejnosti. Práce ÚSTR a ABS musí být profesionální, v souladu se zákony, interními pravidly i odbornými archivářskými a historickými zásadami. Informace nepodléhající zákonnému utajení musí být veřejně přístupné, aby nedocházelo k selektivnímu úniku překroucených kauz, jako byly aféry Kundera, Dienstbier či atentát bratří Mašinů na K. Gottwalda. Do digitalizační agendy je nutné vnést systém a řád. Při digitalizaci musí mít rozhodující slovo ředitel ABS. Výzkumné projekty musí mít přehlednou strukturu a pevné personální zajištění. V oblasti historického bádání musí být zajištěna svoboda názorů vědeckých pracovníků a výstupy ÚSTR musí splňovat náročné odborné standardy. Stěžejním orgánem pro vnitřní oponenturu projektů by měla být Vědecká rada ÚSTR, doplněná o renomované historiky a odborníky.

Klíčové vedoucí pozice v ÚSTR a ABS by do budoucna měly být obsazovány na základě konkurzů. Prvním krokem bude výběr nového ředitele ÚSTR, který vzejde z otevřeného výběrového řízení, jehož parametry Rada stanoví. Rada při svém rozhodování o jmenování ředitele formou výběrového řízení přihlédne ke stanovisku komise, v níž budou vedle členů Rady zastoupeni uznávaní a nezávislí domácí i zahraniční odborníci z řad historiků, archivářů a manažerů v oblasti veřejné správy. Rada se zároveň zavazuje realizovat jednotlivé časové

fáze výběrového řízení tak, aby jméno nového ředitele mohla veřejnosti sdělit nejpozději do 30.4. 2014.

Za neuspokojivou považuje Rada také situaci v Archivu bezpečnostních složek. Během působení Daniela Hermana ve funkci ředitele ÚSTR se ve funkci ředitelky ABS vystřídaly tři osoby; odešli kvalifikovaní archiváři, kteří dobře znali specifika archivních souborů uložených v ABS. K tomu přispělo mimo jiné i diskriminační odměňování zaměstnanců ABS, jehož rozpočet je krácen podstatně více než rozpočet ÚSTR. Také kritická prostorová situace ABS nebyla ředitelem ÚSTR, ve spolupráci s ředitelkou ABS uspokojivě vyřešena. Veškerá provedená opatření se jeví jako provizorní.

Členové Rady jsou přesvědčeni, že ústav má své významné a nezastupitelné místo ve zkoumání naší nedávné minulosti, zvláště v situaci, kdy je česká historická věda stále spíše v počátcích zkoumání období po roce 1948 a veřejnosti stále dluží velké komplexní historické analýzy tohoto období. Díky chybné personální i vědecko-výzkumné politice dosavadního vedení však ústav bohužel nepožívá prestiže a renomé nezávislé, objektivní a vědecké instituce, jakou mají obdobná pracoviště v jiných postkomunistických zemích.

Rada se proto rozhodla zastavit současnou agonii ústavu a přistoupila k radikálnímu kroku v podobě odvolání ředitele Hermana. Rada bohužel neviděla jinou možnost, jak napomoci obratu trendu upadající prestiže ústavu, a také organizačního chaosu, jakož i velmi dusné a nepřátelské atmosféry, která dnes na ústavu bohužel panuje.

Členové Rady:

Petruška Šustrová, předsedkyně Rady

Mgr. Lukáš Jelínek, místopředseda Rady

PhDr. Emilie Benešová

PhDr. Jan Bureš, Ph.D.

Mgr. Michal Uhl